

ДБАЮЧИ ПРО ЕКОЛОГІЮ ДОВКІЛЛЯ, У МІНПРИРОДИ ДБАЮТЬ ПЕРЕДОВСІМ ПРО ЖИТТЯ

Мова піде про успішно реалізовані на практиці наміри й об'єктивні труднощі найважливішого для здоров'я суцїх в Україні відомства

Формат докладання зусиль в Міністерства екології і природних ресурсів - прозорий і зрозумілий. Найперше, це збереження для грядущих поколінь екологічної чистоти довкілля, контроль за безпечним поводженням з різними відходами промисловості, отруйними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, а також проведення державної екологічної експертизи. До них варто також додати повноваження з відтворення та охорони земель і вод, збереження атмосферного повітря й озонового шару, моніторинг за раціональним використанням тваринного й рослинного світу тощо. Так виглядають основоположні завдання на папері. Але найоб'єктивнішим критерієм істини, як відомо, виступає лише життя. Тож про конкретні практичні зусилля відомства й розповідає головному редактору журналу "Зерно і хліб" Міністр Мінприроди України Проскураков О.А.

- Очолюване Вами міністерство, Олеже Альбертовичу, координує ще й діяльність Державного агентства України з управління зоною відчуження. Знаємо, що Ви теж бували в ній і не раз. Кожній людині цікаво було би дізнатися про те, що ж змінилося на краєцї з часів страшної техногенної катастрофи. Інакше кажучи, які вживаються практичні заходи, спрямовані на зменшення радіаційного забруднення довкілля?

- Узагалі, зона відчуження - це епіцентр аварії на ЧАЕС, яку міжнародні експерти визнають найбільшою в історії ядерної енергетики. У межах її радіаційний вплив на все живе й навколишнє середовище сягнув гранично небезпечних значень. Мені особисто не раз доводилося бути в зоні відчуження, тож скажу, як на духу: за час від цього планетарного апокаліпсису природні процеси, а також зусилля стосовно зменшення радіоактивного забруднення довкілля істотно поліпшили ситуацію.

На це спрямована також прийнята в 2012 році урядом "Концепція реалізації державної політики в сфері розвитку діяльності в окремих зонах радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи". Нею, зокрема, передбачено використання цих територій для господарських потреб і розвитку екологічних та економних енергетичних технологій. Згідно цієї Концепції планується також реалізація проектів зі сфери зеленої енергетики. У ній ідеться про використання альтернативних і відновлюваних джерел енергії та іммобілізацію частини мобільних форм радіонуклідів з ґрунту шляхом утилізації радіаційно забрудненої деревини, вирощування сільськогосподарських енергетичних культур (ріпаку, швидкорослої верби) та їх переробки. А ще встановлення вітрових і сонячних електростанцій.

Зазначу також, що сьогодні проживання людей на територіях відчуження та обов'язкового відселення - заборонене. Таке обмеження зумовлено передусім турботою про здоров'я генофонду держави. Водночас, скажу, що паралельно розглядається можливість створення в згаданій зоні природно-заповідного фонду й поглиблення концепції подальшого розвитку промислового майданчика Чорнобильської АЕС.

- Тепер давайте спрямуємо нашу розмову в дещо іншу площину. На 18-й конференції ООН щодо змін клімату Україна взяла на себе доволі серйозне зобов'язання - до 2020 року зменшити викиди парнико-

вих газів майже на чверть порівняно з 1990-м. Наскільки реально розбалансованій вітчизняній економіці виконати це досить витратне з фінансового погляду й украї потрібне для довкілля завдання?

- Цілком реально. За останніми даними, викиди парникових газів за 2011 рік в Україні становили близько 43 % рівня 1990-го. Інакше кажучи, на 57 % менше від згаданої часової позначки. Причини тут, зрозуміло, різні. Утім, навіть якщо справдиться прогноз стосовно нарощування викидів цих газів до 2020 року в межах 50 %, то "запас міцності" у вигляді 26 % у нас все ж залишається.

- Промисловість колишнього Союзу залишила нашої країні в спадок одну з найгостріших проблем - величезні запаси пестицидів і хлороганіки. Тож сьогодні доводиться відтягувати з бюджету чималі кошти на їх утилізацію або вивезення за межі держави. Наскільки оптимістичною виглядає ситуація з їх знешкодженням?

- Наше міністерство в окресленій сфері зорієнтоване на постійну співпрацю з профільними міжнародними інституціями. При цьому за основу ми взяли рішення Базельської конвенції про контроль за транскордон-

На відкритті біогазового заводу в Івано-Франківській області

ним перевезенням небезпечних відходів і їх видаленням, Роттердамської конвенції стосовно процедури попередньої згоди щодо окремих небезпечних хімічних речовин і пестицидів у міжнародній торгівлі та Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі. З огляду на гостроту цих проблем, Міністерство й розробило загальнодержавну програму поводження з відходами на 2013-2020 роки.

Але ще до прийняття її парламентом ми вже почали очищати територію держави від потенційно небезпечних відходів. Зокрема, за три останні роки за межі України вивезено 1300 тонн суміші "Премікс", яку незаконно доставили в Закарпатську область, понад 26 тис. тонн непридатних пестицидів, більше 21 тис. відходів гексанхлортензолу з полігону токсичних промислових відходів в Калуському районі Івано-Франківщини, майже 3200 тонн відходів мононітрохлорбензолу з ДП "Горлівський хімічний завод", 320 тонн відходів із вмістом берилію з НВП "Захід" (м. Київ) тощо. Такі кроки дали змогу значною мірою поліпшити екологічний стан у деяких регіонах країни, а відтак і зняти соціальну напругу серед населення.

- Нині в столиці та області масово з'являються пункти з прийому відпрацьованих акумуляторів. Справа ця, безперечно, потрібна. Очевидно, Ви тому й були одним з перших, хто опустив непридатні батарейки в спеціально встановлений для цього контейнер. Чи може я помиляюся?

- Якраз так і було. У жовтні минулого року стартувала спільна програма Міністерства екології та природних ресурсів і компанії МТС по збору відпрацьованих елементів живлення під назвою "Викидай правильно". Мобільний оператор залучає до збору батарейок свої магазини та офіси по всій Україні. А їх нараховується декілька сотень - практично в кожному обласному центрі. Жоден непридатний акумулятор з цих контейнерів не забруднить природу й не зашкодить нашому здоров'ю. Зі свого боку міністерство визначає компанії, котрі будуть займатися зберіганням та утилізацією батарейок, і відстежуватиме перебіг цього почину. До речі, всі зібрані в такий спосіб відходи згідно європейських екологічних стандартів будуть утилізовані.

- Зараз на всіх рівнях суспільства мовиться про те, що дітей необхідно ще зі шкільної лави навчати уберігати довкілля. Зокрема, в окремих школах Закарпаття уже ввели пілотний курс екологічної культури. Чи набуде такий, без сумніву, архіважливий почин масового поширення, надто в промислових центрах країни - Придніпров'ї та Донбасі?

- Як на мене, то вміння бережливо відноситися до природи варто прищеплювати дітям ще з перших кроків життя. А точніше, з молока матері. Щоби такі наміри не стали декларативними, під моїм особистим контролем успішно реалізовується проект "Зелений клас", за яким чотири загальноосвітні школи в Бучі та Ірпіні (се-

Міністр у ролі... вчителя. Відкритий урок з екології в школярів Ужгорода

лища поблизу столиці - авт.), Ужгороді й Києві вже отримали комплект спеціального обладнання та медичного забезпечення - інтерактивні дошки, мультимедійні проектори й засоби для бездротового інтернет-зв'язку. Окрім того, до кожного класу вже передано комплекти "Зеленого пакету" як учителям, так і учням, а також набір посібників "Уроки для сталого розвитку", диски з фільмами й казками на екологічну тематику для класної і позакласної роботи й технічне облаштування екологічного кінозалу. Тож можна з упевненістю сказати, що в згаданих школах створені всі необхідні умови для виховання екологічно свідомого молодого покоління.

- Сьогоднішня енергозалежність нашої країни серйозно турбує всі свідомі верстви населення. Тим більше, що в ній досить чітко проглядається й політична домінація. Але так безкінечно тривати не може. Коли ж ми почнемо обходитися власними покладами природного газу?

- Аби повністю забезпечити людей і промисловість власним газом, в Україні для цього достатньо резервів. З державного балансу запасів газу станом на 01.01.2013 рік видно, що вже обліковано 382 родовища. Більшість з них - дуже дрібні й дрібні, які знаходяться на завершальній стадії розробки.

Для швидкого нарощування видобутку власного природного газу, необхідно найперше збільшити обсяги геолого-розвідувальних робіт, спрямованих на відкриття нових родовищ нафти та газу, у тому числі й на шельфі Чорного моря. Окрім того, на часі також прискорений видобуток згаданих енергоносіїв на майже виснажених родовищах, залучення інвесторів до пошуку й видобутку природного газу.

Нині відбувається активне облаштування Одеського й Безіменного газових родовищ на шельфі Чорного моря. Укладено також угоди з компаніями - світовими лідерами нафтогазової галузі - на розробку перспективного на вуглеводні запаси Скіфського плато та Юзівської й Олеської ділянок, багатих на сланець. Тому-то найближчої перспективи цілком реально забезпечити економіку та індивідуальних споживачів України власним і, головне, дешевим газом.

- Реалії життя настійно підштовхують нас до широкого запровадження енергозберігаючих технологій, зокрема залучення альтернативних джерел енергії. Без таких доленосних кроків на міжнародному ринку ми будемо, напевне, не конкурентоспроможними. Чи проглядаються обнадійливі результати в цьому напрямі?

- Важливою складовою енергетичної незалежності України, звичайно ж, залишається "зелена енергетика". Наша держава на планетарному рівні моніторить останні новації в альтернативній енергетиці й готова до впровадження у себе широкомасштабних проектів.

4 Старт природоохоронної програми "Викидай правильно"

Звичайно тих, які підходять для вітчизняних умов і не є знадто витратними. Особливо зважаємо ми на екологічність зеленої енергетики. На це орієнтують нас і європейські стандарти в галузі охорони довкілля.

Розрахунки показують, що частка технологій зеленої енергетики в її сукупній світовій потужності 2012 року вже становила 28 %, а до 2030-го вона сягне аж 48 %. Таке стрімке зростання зумовить і її домінування в найближчі 20 років. За прогнозом фахівців, у глобальному масштабі 69 % інвестицій в нові виробничі потужності протягом 2012-2030 років буде освоєно із залученням відновлюваної екологічної енергетики. Україна ж з її потужним потенціалом водної та вітрової енергетики цілком реально може бути лідером на європейському ринку таких послуг.

- Ще в радянські часи проблема якісної питної води в багатьох регіонах України стояла доволі гостро. Спроби розв'язати її тоді мали явно локальний характер. Інакше кажучи, проблему заганяли всередину. Що ж сьогодні робиться в нашій країні для поліпшення такої ситуації, доки вона не набула глибокого кризового характеру.

- Щодо запасів води, які формуються на території нашої держави й придатні для використання, Україна залишається однією з найменш благополучних у Європі. До речі, мінімальний рівень водозабезпечення однієї людини на рік становить 1,7 тис. м³. Таку норму визначила спеціальна комісія ООН. На жаль, у нас цей показник ледь дотягує до 1 тис. м³ на жителя країни.

Окрім усього, спостерігається ще й незадовільна якість води в основних джерелах централізованого водопостачання. Приміром, аналіз проб, відібраних у місцях питних водозаборів, показав їх невідповідність вимогам санітарних правил і норм для водойм. Найбільший відсоток проб з перевищенням нормативів зафіксовано в басейнах річок Дунай (84 %), Сіверський Донець (до 83 %), а найменший - у басейні Дністра (до 12 %).

На жаль, головними носіями забруднення поверхневих, морських і підземних вод на більшості території України й досі залишаються комунальні та промислові стоки. Екологічну ситуацію в країні ускладнюють також стоки тваринницьких комплексів, розчинені в ґрунті мінеральні добрива, залишки на землях сільськогосподарського призначення, а також невіддідях свинцю, марганцю, нафтопродуктів. За даними Державного обліку водокористування, в 2011 році в поверхневій воді скинуто понад 7,7 км³ стоків, зокрема 21 % - забруднених. При цьому в Донецькій і Дніпропетровській областях щороку виливається у водойми близько 76 % нечистот.

- І, насамкінець, Олеже Альбертовичу, поговоримо про ще одну, поза сумнівом, найголовнішу природоохоронну проблему - збереження дикої природи, її унікальних ландшафтів, зведення до мінімуму втрат територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Зважаючи на профіль доповідання зусиль очолюва-

Про покоління дбаючи майбутні

Чимало існує нерозв'язаних проблем на металургійному комбінаті "Запоріжсталь"

ного Вами міністерства, воно аж ніяк не може залишатися тут осторонь.

- Ясна річ, що ні. За роки незалежності нашої країни створено 7 природних заказників, 44 національні парки, інші об'єкти й території природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значень. Скажу, що загальна їх площа впродовж окресленого часу примножилася приблизно втричі й сьогодні становить 3,65 млн. га.

Дбаємо ми й про екологічно та економічно ефективне управління заповідними територіями. Зокрема, вже розроблені проекти організації заповідників "Казантипський", "Опукський", "Сланецький Степ" і "Горгани", національних природних парків "Бузький Гард", "Прип'ять-Стохід", "Яворівський", "Подільські Товтри" тощо. Чекаємо на затвердження урядом ще одного нашого проекту про відведення земельних ділянок для національних природних парків "Верховинський", "Гуцульщина", "Білобережжя Святослава", "Олешківські піски", "Хотинський" та ін.

Відрядно, що тогоріч міністерству вдалося завершити роботи стосовно розширення заповідника "Сланецький Степ", наростити їх щодо створення національних природних парків "Нижньодніпровський", "Соколіні Гори", "Верхнє Побужжя", "Західне Побужжя", зміни меж парків "Чарівна Гавань", "Джарилгацький", "Дермансько-Острозький", "Дворічанський" та низки інших.

Стала значно активнішою й природоохоронна діяльність України на міжнародній арені. Ми ж бо прагнемо, щоби про нашу країну та її Богом даровані багатства якомога більше знали в усьому світі. Особливо плідна в нас співпраця з профільними міністерствами та агентствами Німеччини й Франції. Передусім, вона стосується кращого управління природоохоронними територіями на загальнодержавному та місцевому рівнях, облаштування новостворених національних природних парків, збереження водно-болотних угідь і, звісно, пошук і залучення коштів для спільних зусиль в природоохоронній сфері.

На хочу, щоби подальші мої слова сприйняли за пафос, але Мінприроди України справді в цьому сегменті своєї діяльності керується словами відомого поета: "Той, хто любить паростки кленові, хто діброви молоді ростить, той достоїн людської любові, бо живе й працює для століть". На цьому й стоїмо. Бо ж дбаючи за екологію довкілля, ми дбаємо за життя нинішніх і прийдешніх поколінь.

М. Київ.

Узяв інтерв'ю
М. ПЕРЕВЕРТУН,
заслужений
журналіст України.